

MYSL VÁS KLAME

Můžeme být nezaujatí?

Náš mozek má šíleně moc práce. Když se ráno probudíme, musí vydat příkaz našim víčkům, aby se otevřela, našim očím, aby dobře zaostřily, a celému našemu tělu, aby se napřímilo... A to jenom abychom vstali z postele!

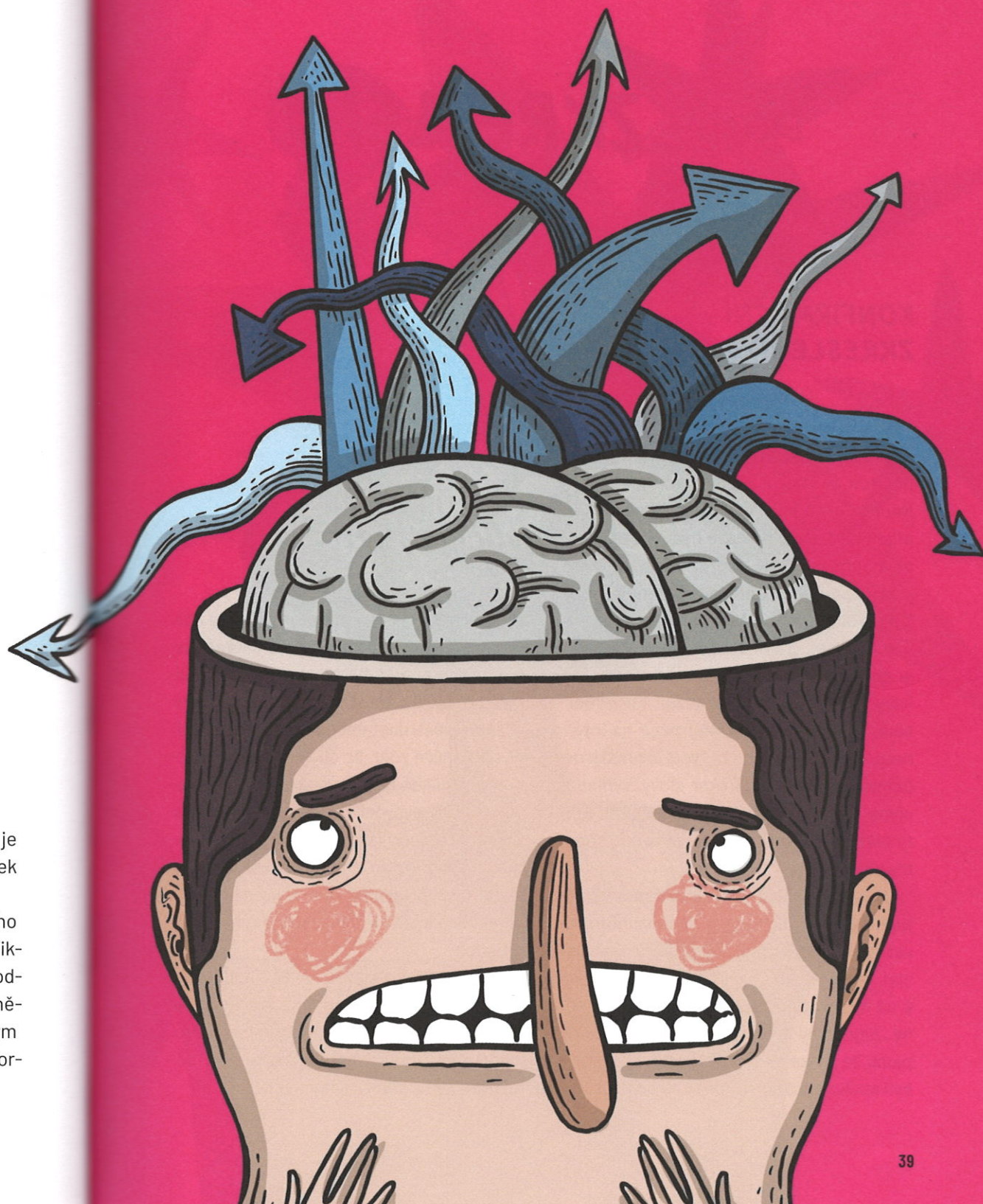
Mozek nedokáže zpracovat úplně všechno. To je nemožné. A proto si někdy hledá cestu, jak si rozhodnutí urychlit a zjednodušit. Psychologie to nazývá *heuristikou*. A když nás tyto zkratky přivedou k omylu, nazýváme to *kognitivním zkreslením*.

Různým druhům kognitivního zkreslení podléháme všichni. Projevuje se to převážně v situacích, které vyhodnotíme jako nebezpečné. Náš mozek je naprogramo-

vaný na přežití a na reprodukci, a když je některý z těchto cílů ve hře, jede mozek na plné obrátky a jedná zkratkovitě.

Existuje spousta druhů kognitivního zkreslení, skoro tolik, jako je trendů na Tik-Toku! (Ne, to je vtip... ale je jich fakt hodně.) V této kapitole se zaměříme na některé druhy, které ovlivňují způsob, jakým získáváme informace, a to, jak nás informují sdělovací prostředky.

rodukci, a když je
hře, jede mozek
ratkovitě.
hů kognitivního
je trendů na Tik-
je jich fakt hod-
aměříme na ně-
jí způsob, jakým
o, jak nás infor-

Druhy **ZKRESLENÍ**

KONFIRMAČNÍ ZKRESLENÍ

Jedná se o sklon myslet si, že máme vždy a ve všem pravdu. Jsme přece nejlepší! Potvrdit si vlastní názor nám dělá dobře. Naopak uvědomit si, že se mýlíme, už tak příjemné není. A protože náš mozek chce, abychom se cítili dobře, snaží se nám k tomu pomoci: například když máme rádi čokoládu, věříme všem pozitivním informacím, které o čokoládě slyšíme, třeba že je dobrá, zdravá, i když pro to nejsou důkazy nebo údaje nepocházejí od odborníků. A když hledáme informace na internetu, zadáváme spojení typu „blahodárné účinky čokolády“. Jinými slovy vyhledáváme informace takovým způsobem, který nám najde a potvrdí pouze to, co chceme slyšet.

Konfirmační zkreslení se často vyskytuje, když se chceme o něčem informovat: dospělí si kupují noviny od vydavatelství, které je v souladu s jejich smýšlením, a na internetu sledujeme lidi nám podobné. Algoritmy nám taky nabízejí to, co vypadá, že by se nám mohlo líbit, abychom byli spokojeni a surfovali na sítích dál.

POSLUŠNOST VŮČI AUTORITĚ

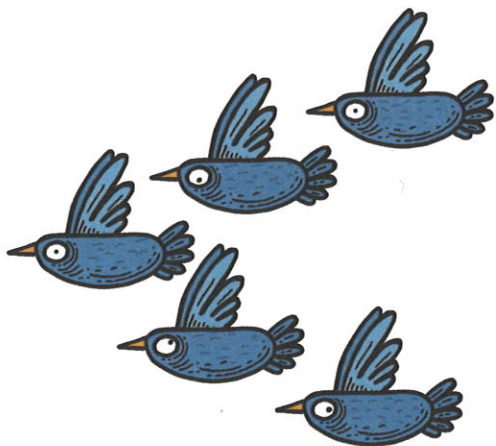
Znamená brát v úvahu názor někoho, kdo vystupuje jako odborník, ale ve skutečnosti jím není, a to buďto proto, že nemá o daném tématu dostatečné znalosti, nebo není v dané oblasti dostatečnou autoritou, i když se nám může zdát, že opak je pravdou. Pokud vám někdo například na Instagramu doporučuje stravování založené výhradně na tekutinách nebo jakoukoli jinou zázračnou dietu, která může ohrožovat vaše zdraví, pozor na to! Nejedná se o odborníky – důvěryhodné informace hledejte u výživových poradců.

Tento typ zkreslení se také hodně používá v reklamě. Ta nás láká, abychom si koupili ten či onen výrobek jenom proto, že nám ho doporučuje třeba slavná herečka nebo sympatický streamer.

někoho, kdo
e skutečnos-
e nemá o da-
sti, nebo není
oritou, i když
pravdou. Po-
stagramu do-
výhradně na
u zázračnou
vaše zdraví,
orníky – dů-
u výživových

ké hodně po-
abychom si
enom proto,
slavná hereč-

PREFERENCE VLASTNÍ SKUPINY

Díky ní si myslíme, že právě naše skupina je ta nejlepší a ostatní jsou hlupáci a samozřejmě se mýlí. Takové chování je velmi staré, ale sociální sítě ho dál upevňují. Třeba popírači klimatické změny a zastánci konspiračních teorií, kteří nevěří tomu, že člověk byl v roce 1969 na Měsíci, jsou tímto druhem zkreslení hodně ovlivnění.

Ale určitě se tenhle problém netýká jen jich, takže pozor! Toto zkreslení má velký vliv na to, odkud čerpáme informace, a nutí nás věřit falešným zprávám, které potvrzují naši příslušnost ke skupině. Například pokud jste fanoušky určitého fotbalového týmu a objeví se novinka, že tento klub koupil nějakého hvězdného hráče, budete náchylnější tomu uvěřit, než kdybyste fandili jinému týmu.

EFEKT ILUZORNÍ PRAVDY

Goebbels, Hitlerův ministr propagandy, údajně řekl, že stokrát opakovaná lež se stává pravdou. A i když lež opakovaná donekonečna bude pořád lží, našemu mozku se může zdát pravdivá. Ale stále se jedná o iluzi. Máme sklony věřit spíš tomu, co je nám povědomé, co jsme už viděli a slyšeli stokrát, než tomu, co vidíme nebo slyšíme poprvé.

KOTVENÍ

Tento druh zkreslení bychom příkladem formaci, která se tu dostane. Je pro jím základě si vy později setkáme budou tvrdit opak lik naslouchat. To lečnosti, kde má cí okamžitě, dokonce mylná tvrzení než jejich násled míru. Například na začátku říkal největšími přena tuto myšlenku po to tomu někteří li

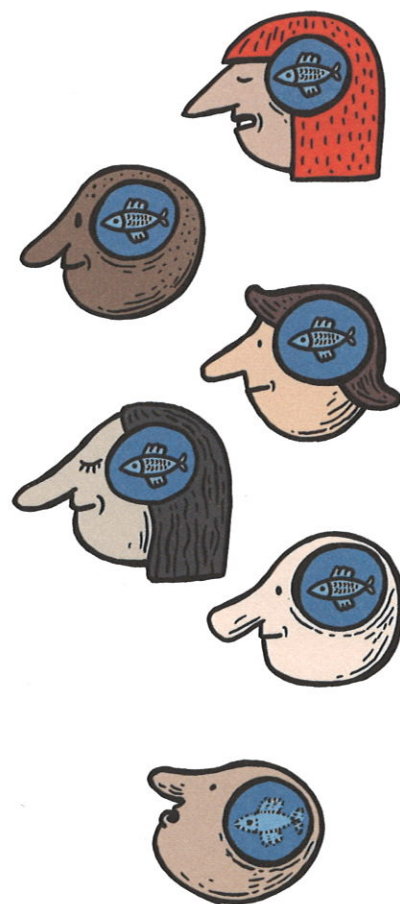
DY

tr propagandy,
akovaná lež se
opakovaná do-
našemu moz-
á. Ale stále se
věřit spíš tomu,
jsme už vidě-
mu, co vidíme

KOTVENÍ

Tento druh zkrslení nás svádí k tomu, abychom přikládali největší váhu první informaci, která se k nám o nějakém tématu dostane. Je pro nás jako kotva. Na jejím základě si vytvoříme názor, a když se později setkáme s informacemi, které budou tvrdit opak, už jim nebudeme tolik naslouchat. To je v naší současné společnosti, kde máme všechno k dispozici okamžitě, docela příznačné. Počáteční mylná tvrzení mají větší důvěryhodnost než jejich následné uvedení na pravou míru. Například ohledně koronaviru se na začátku říkalo, že malé děti jsou jeho největšími přenašeči. Vědecké poznání tuto myšlenku později zavrhl, ale i přesto tomu někteří lidé stále věří.

STÁDOVÝ EFEKT

Pokud tomu věří všichni, tak to přece musí být pravda! Toto zkrslení znamená, že se necháme ovlivnit tím, jak myslí a jedná většina, protože chceme být jako ostatní a nemáme zájem vypadat divně. Když většina lidí bude nosit kalhoty pod zadkem, tak to si je taky popustíme! Když mají všichni WhatsApp, přece nezůstanu pozadu.

SELEKTIVNÍ VNÍMÁNÍ

Náš mozek má spoustu práce, a tak si musí neustále vybírat a zjednodušovat. Selektivní vnímání způsobuje, že se soustředíme hlavně na to, co nás zajímá. Určitě jste o někom slyšeli říkat, že trpí „selektivní hluchotou“. A to je přesně ono: věnujeme větší pozornost tomu, co se nás týká.

Jak náš mozek vlastně pracuje? Je snad lenivý? Nebo je zahlcený a nestihá? Každopádně si s tím vším musí nějak poradit. Dost by se mu hodilo, kdyby se dokázal všem kognitivním zkreslením vyhnout. Ty totiž jen nahrávají tomu, že se na nás lepší a občas šlápne vedle. Jak z toho ven? Třeba takhle:

1. *Mějte na paměti, že vaše vnímání může být zkreslené.*
2. *Nevěřte všemu a nedělejte si hned na všechno názor. Dejte si načas.*
3. *Hledejte další zdroje informací, prozkoumejte je a sami je vyhodnoťte. Pěstujte si kritické myšlení.*

Otestujte
ÚNI
Jak se
kogni
zkresl

